

נח זבולוני - חצי מאה של עיתונות ירושלמית - www.ranaz.co.il

הרצח הפוליטי הראשון בארץ ישראל

מאת: נח זבולוני

פורסם: דבר | עכשיו (עמוד 11) - 09/06/1994 (יום חמישי)

מיון מהיר:

רצח דה-האן אלימות ורציחות פוליטיות אגודת ישראל - יהדות התורה

העדה החרדית האדמו"ר מסאטמר - הרב משה טייטלבוים

נסיעות וביקורים של גדולי תורה שיחות והסכמי שלום

ירדן - הממלכה הירדנית ההאשמית עיראק ארץ ישראל השלמה

עלייה וקליטה ספר בראשית מאמר עכשיו 1994

היום לפני 70 שנה נרצח פרופסור יעקב ישראל דה-האן בירושלים והאדמו"ר מסאטמר, המבקר בארץ בימים אלה, יעלה לקברו. נח זבולוני מספר על הברית שקמה בין מי שהיה פעיל באגודת ישראל ושיצא לדבר שלום עם מנהיגי ערב עוד בתחילת המאה, ובין מנהיגי היהדות החרדית האנטי-ציונית.

שני תאריכים חשובים בתולדות היהדות החרדית הלא ממוסדת בארץ והם: כ"ח בסיון – כ"ט בסיון הראשון, של השנה, ביקורו של האדמו"ר מסאטמר הרב משה טייטלבוים בישראל, והשני שלפני שבעים שנה – רצח הפרופ' יעקב ישראל דה-האן בירושלים.

לפני 70 שנה, בכ"ט בסיון תרפ"ד (1924), כאשר יצא הפרופ' דה-האן מבית הכנסת של בית החולים וולאך (שערי צדק) במושב הקודם ברוממה, כדורי מוות פלחו את לבו של הפרופ' והוא נפל מתבוסס בדמו. דה-האן, שהיה מראשי "אגודת ישראל" והמדינאי של היהדות החרדית קרי אגו", עשה את דרכו לאגודת ישראל דרך התנועה הציונית, ה"מזרחי" (מפד"ל) ולבסוף הצטרף לאגודת ישראל, היה גם מרצה למשפטים בבית הספר הממשלתי (מנדט) למשפטים בירושלים בטרם קמה האוניברסיטה העברית.

האם מותר לצאת מא"י

פרופ' דה-האן השתתף במשלחת של "אגודת ישראל" בראשות הרב הראשי של "אגודת ישראל" והיהדות החרדית, הרב יוסף חיים זוננפלד (1849-1932), הרב אברהם חיים נאה-פפרא של העדה החרדית, הרב משה לייב ברנשטיין מזכיר ועד העיר, הרב משה בלוי (1885-1946) מנהיג אגודת ישראל, הפרופ' יעקב ישראל דה-האן, והרב ראובן שלמה יונגרייז.

הם יצאו לעבר הירדן להפגש עם המלך פייצל (1885-1933) מלך עיראק והאמיר עבדאללה אחיו של פייצל (1882-1951) הסבא של המלך חוסיין, שנרצח בירושלים. הרב זוננפלד, שלא יצא מארץ ישראל לחו"ל מיום שבא לירושלים, שאל שאלת חכם, באם מותר לו לצאת מגבולות ארץ ישראל כי היות שעבר הירדן אינו מקודש לגמרי כמו קדושת ארץ ישראל והוא שאל את האדמו"ר מגור הרב אברהם מרדכי אלטר (-1948), (1864), ואת האדמו"ר מסוקולוב והגאון מבנדן הרב לוי, שבקרו בארץ כמשלחת של אגודת ישראל מפולין, והם התירו לו לצאת לעבר הירדן והמריצוהו. המשלחת נתקבלה אצל פייצל ואחיו עבדאללה בכבוד מלכים, את הפרופ' דה-האן כיבדו בלבישת כאפיה ועבאיה מזהבית, ואת הרב זוננפלד כיבדו באות הכבוד הגבוה ביותר אצל מלכים, והוא "איסיטיקאל", עצמאות. בפגישה זו נוכח גם מוסה קאזים פחה, שונא ישראל ידוע. פחה שאל את הרב זוננפלד, אם העיר הקדושה מכה נזכרת בתורת ישראל. על כך השיב הרב זוננפלד – כן. והביא ראיה: מבראשית פרשת חיי שרה (כ"ב), שם נאמר: "ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי, קדמה אל ארץ קדם". קדם, מפרש תרגום אונקלוס – היא מדינא, היא מדינה, כידוע שמכה נקראת גם מדינה... על כך הגיב הפחה ואמר: "שאם כל היהודים היו כמותך, לא היה מתנגד לכניסתם לארץ".

זעם בישוב

הפגישה של משלחת אגודת ישראל עם המלך פייצל ואחיו עבדאללה, שנעשתה ביוזמת הפרופ' דה-האן, שהיו לו מהלכים בחצרות מלכים, עוררה זעם בישוב. היו שטענו, כי היא נסעה להשפיע על מלכי ערב שיתנגדו לעלייה לארץ ישראל.

החרדים טוענים המשלחת לא נסעה למטרה זו, אלא כדי לבוא לידי הסכם עם ראשי מדינות ערב. בספרו "מרא דאערעא ישראל" על הרב זוננפלד, שחבר הרב מנחם מנדל גרליץ, בו הוא מביא את כל ההשתלשלות וגם את השיחות עם פייצל ועבדאללה, שלפיו אמר פייצל את הדברים הבאים: "אני, מלך עיראק, יודע יותר ממישהו אחר, עד כמה היו בעבר היחסים ידידותיים בין הערבים והיהודים בעיראק. אין שום נטייה אצלו נגד היהודים. היהודים בעיראק הם נתינים טובים, ושר הכספים בממשלתו הוא יהודי בשם ששון, בכל מחלקות הממשלה יש הרבה פקידים יהודים. ושאלת הציונות היא שאלה ארץ ישראלית. וענייני הפוליטיקה בעבר הירדן, ארץ ישראל וסוריה, הם יותר בידי אחי, האמיר עבדאללה".

האמיר עבדאללה אמר לדה-האן: "כל ארצות ערב פתוחות לגמרי בשביל היהודים, אבל בתנאי שלא ידרשו זכויות מדיניות יוצאות מן הכלל... זה מכוון גם על ארץ ישראל, וכל זמן שהרוב בארץ ישראל, הם ערבים צריכה הממשלה להיות ברובה ערבית. אבל בטוח הוא כי ממשלה זו לא תפסיק את ההגירה לארץ ישראל".

השיחה נמשכה כשעתיים. על רקע זה נרצח הפרופ' דה-האן לפני 70 שנה.

היהדות החרדית עורכת לאחר שבעים שנה חשבון נוקב, וטוענת, כי עבור שלום אמת יש לוותר על שטחים.

היום אומרים, שלו חכמו והשכילו הציונים להשאיר את דה-האן בחיים ולהטות אוזן קשבת למהלך דרכו המדינית, לו לא היו מנתקים את פתיל חייו, היה בוודאי ממשיך להתוות את תכנית חיי הישוב בדרכי שלום, כמה אבידות בנפש היו חוסכים וכמה צרות צרורות היו מונעים מן הישוב בארץ ואולי גם בכל העולם היהודי כולו.

"דוגמת אמריקה וקנדה"

ועוד: "הנה, כיום אחרי שבעים שנה, כבר מוסכם אצל כולם, אפילו על הציונים הלאומנים ביותר, כי עבור שלום אמת צריכים לוותר על רוב השטחים, ויש ביניהם כאלה שאפילו משתוקקים לכריתת ברית שלום עם הערבים. אפילו על הצטמקותו של הישוב היהודי בתוך גבולי החלוקה הראשונה, ואילו דה-האן, בדרכו הדיפלומטית, מצא אוזן קשבת אל ראשי ממלכות הערביות על מנת לכוון קיום ישוב יהודי על כל שטחי ארץ ישראל וגם בעבר הירדן ובנורמליזציה של קיום הדדי בין כל חלקי הישוב. כל זה היה בהישג ידו בלי כל קרבנות המלחמות. הישוב היה פורה ומשגשג והיה דוגמה קלאסית לדו קיום בשלום עם עמית ודתות שונים. כשאין כל שנהא ביניהם. דוגמת אמריקה וקנדה, שחיים שם ביחד על מיני אומות ולאומים שונים. לרבות תושבים ומהגרים יהודים שמצאו שם חוף מבטחים.

עוד אומרים החרדים: "אילו דה-האן היה נשאר בחיים, על כל פנים, בהיותו הרוח החיה באגודת ישראל דאז, לא היה נותן אפשרות של התמזגות אגודת ישראל בתוך קהילות הציונים ומה גם להשתתפות בפועל בשלטונה עלי ארץ. וממילא היתה נשארת חזיתה של היהדות החרדית שלמה ומאוחדת ומלוכדת בנשיאת דגלה של היהדות קבל עולם ומלואה". ועוד: "כמה מן הסמליות, יש במאורעות הימים האלה, שביום כלות שבעים שנה לרציחתו של דה-האן, מראשי מערכות ישראל, בתחשיב מרושע שיצליחו להשתיק בזה כליל את קולו של ישראל סבא, לא הרחק ממקום בו בוצע הרצח, (בממה) עוברת השיירה הגדולה בראשותו של ראש וראשון העומד בראש מערכות ישראל נגד התנועה הציונית, נגד התופעה של האלילות הלאומית הציונית (הכוונה לאדמו"ר מסטמאר הבא בשערי ירושלים) ללמדנו, כי לא אלמן ישראל מאלוקיו, וגם אחרי שבעים שנות רדיפות תחת שלטונות דערב רב, חיים וקיימים ברוך השם רבבות שלומי אמוני ישראל ומכריזים, כי אין להם חלק ונחלה בצינות ובכנסת המינים, ומתקיים בהם כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי השם..."

נחק מההיסטוריה

יצוין כי לאחרונה בטאוני אגודת ישראל ודגל התורה אינם מציינים את יום הרצחו של הפרופסור דה-האן, שהיה שליח אל אבותיהם ואבות אבותיהם בשליחות היסטורית זו שגרמה לרציחתו. והם, נציגי המפלגות הדתיות אגודת ישראל ודגל התורה, מצביעים בכנסת נגד הסכמי השלום עם הפלסטינים וארצות ערב, שדה-האן היה הראשון שניסה לעשות זאת לפני שבעים שנה. ועל כך מתריעים ומזהירים ראשי היהדות החרדית הלא ממוסדת, שאין לה חלק ונחלה בתקציבי הממשלה ומחרימים את מוסדותיה.

© הזכויות על עיתון "דבר" שייכות ל**מכון לבן** - מכון לחקר תמעת העבודה והחלוצ על-שם פנחס לבן

יזום והקמת האתר - אלי זבולוני - © 2010-2015 - עיצוב: סטודיו פני חמו

© האתר ranaz.co.il והתוכן המצוי בו מוגנים בזכויות יוצרים. כל זכויות היוצרים על תוכן האתר שייכות לילדיו של נח זבולוני כל התמונות באתר (אלא אם כן צוין אחרת) הן פרי יצירתו של אלי זבולוני בעל הזכויות בהם. אין לעשות בהן כל שימוש או לשנותן ללא הרשאה מפורשת מיוצר התמונות. אין להעתיק, לשכפל, לחקות או לעשות כל שימוש בתוכן שבאתר ללא רשות בעלי הזכויות. בקשות לשימוש בתוכן כלשהוא מהאתר יש לשלוח דרך דף צח קשר.